

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ДОПОМОГА ДЕРЖАВИ У ЇХ ВИРІШЕННІ

Одеський національний медичний університет
Одеський торговельно-економічний коледж

Анотація: У статті досліджено проблеми вітчизняного бізнесу внаслідок російського вторгнення та підтримка держави, спрямована на його стабілізацію.

Ключові слова: підприємства; бізнес; війна; підтримки підприємництва; релокація; спрощена система оподаткування; грантові програми; мораторій на податкові перевірки.

Summary: The article explores the problems of domestic business as a result of the Russian invasion and state support aimed at its stabilization.

Keywords: business; war; support for entrepreneurship; relocation; simplified taxation system; grant programs; moratorium on tax audits.

Російське вторгнення внесло значні корективи в життя кожного українця. Величезні зміни не оминули й сферу бізнесу, значна його частина повністю призупинила свою діяльність, а деякі підприємницькі структури частково втратили активність порівняно з довоєнним станом [1]. Це свідчить про те, що вітчизняний бізнес не був готовий до таких умов.

Серед головних чинників, які вплинули на скорочення діяльності суб'єктів господарювання та припинення роботи підприємств під час війни, можна виділити:

- втрату майна та ресурсів внаслідок воєнних та окупаційних дій;
- зменшення попиту на продукцію або послуги;
- втрату постачальників, нестачу робітників через їхнє вимушене переміщення чи мобілізацію;
- проблеми з експортом продукції;
- проблеми з поставками пального та перебої зі світлом;
- інфляцію та збільшення облікової ставки НБУ до 25% [2] тощо.

Проте, незважаючи на всі труднощі, значна більшість бізнесів продовжують свою діяльність. Ті, що не можуть працювати у повній мірі, намагаються виконувати надання товарів та послуг частково чи з певними обмеженнями. Чимало керівників приймають рішення здійснити релокацію підприємств до найбільш безпечних регіонів України (Закарпатська, Рівненська, Івано-Франківська, Волинська, Львівська, Чернівецька, Тернопільська і Хмельницька області). Держава надає допомогу бізнесу з підбором місця розташування для потужностей підприємства, перевезенням своїх потужностей, відновленням логістики, закупівлею сировини та пошуку ринків збуту. Загалом релокацію здійснили вже понад 700 підприємств, з них більше 500 відновили діяльність на новому місці.

Крім релокації, уряд пропонує ряд інших пропозицій для стабілізації роботи підприємства:

- Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». Це програма, створена для спрощення умов кредитування малого та середнього бізнесу шляхом зниження процентної ставки (5 % річних — для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн, за умови найму не менше 2 нових працівників протягом першого кварталу; 7 % річних — для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн; 9 % річних — для бізнесу з річним доходом більше 50 млн грн) [3].

- Грантові програми. У додатку «Дія» можна подати заяву для отримання одного з видів гранту. Серед них окрему увагу слід звернути на грант на переробне підприємство, розмір якого сягає до 8 млн грн, за умови створення не менше 25 робочих місць. Цю суму можна витратити на

придбання основних засобів виробництва, введення в експлуатацію технологічного обладнання тощо [4].

- Право великому бізнесу користуватися спрощеною системою оподаткування та сплачувати єдиний податок. Для цього річний обіг компанії не повинен перевищувати 10 млрд грн. Це нововведення помітно полегшило процес фінансової діяльності суб'єктів господарювання, адже тепер великі підприємства звільнені від сплати деяких податків, а отже, і подання звітності за ними.

- Надання можливості ФОПам I та II групи платити єдиний податок добровільно. Якщо впродовж воєнного часу вони не отримуватимуть доходу, вони також можуть не сплачувати ЄСВ та звільнені від заповнення декларації платника єдиного податку. Також ФОПам II-III груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників, а ФОПи третьої групи на спрощеній системі отримали можливість сплачувати 2% від доходів замість 5% [5].

- Установлення мораторію на проведення документальних перевірок правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану та протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану.

- Затвердження нульової ставки акцизу на бензин, дизельне паливо та скраплений газ, а також зниження ПДВ з 20% до 7% тощо [6].

Таким чином уряд намагається якомога більше усунути негативні наслідки від російського вторгнення для суб'єктів господарювання, які виявили надзвичайну стійкість в умовах війни. Проте, навіть цих важливих нововведень може бути недостатньо для подальшої підтримки підприємництва в Україні. Причиною сильного гальмування вітчизняного бізнесу все ще є російська блокада морських портів, тому що для українських експортерів великою проблемою являється знаходження нових каналів продажу в межах країни. До потужних гальм розвитку комерційної діяльності також можна віднести високий рівень корупції, слабку судову систему та проблеми з інфраструктурою. Найбільш бажаним для українських бізнесменів є швидше закінчення війни та перемога України. Наша держава має колосальний потенціал розвитку в економічній сфері та чималу кількість ресурсів, але для можливості їх раціонального та ефективного використання необхідне закінчення бойових дій та зняття ряду обмежень, які були введені на початку війни (введення комендантської години, обмеження вільного вибору місця проживання тощо).

Після завершення воєнних дій, нашу Батьківщину неодмінно чекає процес відновлення та відбудови в усіх галузях функціонування. І сфера бізнесу не є виключенням. Щоб значно розширити спектр діяльності і спростити роботу підприємств, держава могла б застосувати ряд заходів: створення альтернативних транспортних шляхів, викорінення корупції, проведення ефективної судової реформи, відновлення інфраструктури, розробка ефективних правових процедур відшкодування збитків, модернізація законодавства про працю, проведення реформ у сфері освіти та охорони здоров'я, підтримка IT-стартапів, розширення програми «Доступні кредити 5-7-9%», підвищення рівня інвестицій тощо. Ефективним способом залучення інвестицій може стати підтримка ЄС у формі фондів спільного інвестування та гарантій. Важливим кроком для розвитку конкурентоспроможності українського бізнесу вже стала угода між Україною та Європейським Союзом про участь у програмі «Єдиний ринок». Програма Європейського Союзу «Єдиний ринок» – це програма фінансової підтримки ЄС з бюджетом 4,2 млрд євро, яка розрахована на 7 років (з 2021-го по 2027 роки). Приєднання України до вказаної Програми дозволить посилити співпрацю з ЄС, що є особливо актуальним з огляду на євроінтеграційні процеси та набуття Україною статусу кандидата в ЄС. Ця програма повинна спрощувати доступи до ринків, створювати сприятливе бізнес-середовище, забезпечувати конкурентоспроможність і стійкість компаній та цілих секторів економіки [7].

Відновлення вітчизняної економіки буде складним і довготривалим процесом, що потребуватиме чималих старань уряду та суб'єктів господарювання. Потрібно пам'ятати, що лише спільними зусиллями можливо домогтися розвитку економічного стану України до рівня промислово розвинених країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сергій Марченко: «Військовий бюджет складає три чверті всього бюджету України». URL: <https://mind.ua/publications/20242344-sergij-marchenko-vijskovij-byudzhet-skladae-tri-chverti-vsogo-byudzhetu-ukrayini/> (дата звернення: 01.02.2023).

2. Рішення Правління НБУ від 02.06.2022 р. № 262-рш «Про розмір облікової ставки». URL: <https://qdpro.com.ua/export/document/67613/> (дата звернення: 01.02.2023).
3. Доступні кредити 5-7-9 %. URL: <https://5-7-9.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2023).
4. Грант на переробне підприємство. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-pererobne-pidpriyemstvo/> (дата звернення: 02.02.2023).
5. Князькова В.Я., Криленко В.І., Рудінська О.В. Особливості оподаткування бізнесу в Україні в умовах воєнного часу. XI Міжнародна науково-практична конференція «Modern research in world science». м. Львів, Україна. 29-31.01.2023. с. 1273-1278. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/02/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-29-31.01.23.pdf> (дата звернення: 03.02.2023).
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-IX#Text/> (дата звернення: 02.02.2023).
7. Україна підписала угоду з ЄС про участь у програмі «Єдиний ринок». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3664320-ukraina-pidpisala-ugodu-z-es-pro-ucast-u-programi-edinij-rinok.html> (дата звернення: 03.02.2023).

Князькова Валентина Яківна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я Одеського національного медичного університету, Одеса, e-mail: kv_77@ukr.net

Семенюк Марія Михайлівна, студентка II курсу бакалавра Одеського торговельно-економічного коледжу, Одеса, e-mail: mashasemenuchka@ukr.net

Kniaskova Valentyna Yak., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of HealthCare Management, Odessa National Medical University, Odessa, e-mail: kv_77@ukr.net

Semenyuk Mariya M., second-year bachelor's student of Odessa College of Trade and Economics, Odessa, e-mail: mashasemenuchka@ukr.net